

lisaation tasosta. Vaikka Bakerin teoksessa kyse on Kroatian lähihistorian tarkastelusta populaarikulttuurin silmin, on moni asia valitettavan samankaltainen kuin vaikkapa Serbian nationalistisen populismin esiintymismuodot, jotka yhä pyrkivät värittämään ja määrittämään maan todellisuutta. Ei ole siis sattumaa, että kirjan käännös julkaistiin ensin Serbiasa belgradilaisessa kustantamossa vuonna 2011. Sama kustantaja on julkaissut myös Michael Billigin kirjan *Banal Nationalism* käännöksen sekä monta muuta teosta, jotka ovat luoneet pohjaa Bakerin tutkimuksille.

Tutkijana ja kirjoittajana Bakerilla on erinomainen kyky syventyä tiettyyn aiheeseen laajentamalla analyysinsä uusiin aiheisiin. Kun Baker esimerkiksi pohtii kansallismielisen laulajan, Thompsonin, synnyttämää ilmiötä 2000-luvulla kertomalla tämän runsaasti käyttämästä keskiaikaisesta symboliikasta sekä miesvaltaisesta patrioottisesta artistikaartista, hän päätyy viittaamaan albanialaisiin eppisiin sankarirunoihin sekä Vietnamin sodan jälkeisiin yhteiskunnan kollektiivisiin muistoihin Yhdysvalloissa. Toisaalta Baker johdattelee myös suppeampiin ja kepeämpiin ajatusrakennelmiin, esimerkiksi käsitellessään etnon ja turbofolkin eroja, Bosnian alkuperäismusiikin tilannetta Kroatiassa sekä Jugonostalgiaa. Baker on ottanut esille myös nykyhetken näkökulmasta käsittämättömiä seikkoja, kuten sen miten Kroatian Musiikkiunioni kohteli serbialaisuusikoita 1990-luvulla. Silloinen diskurssi Serbiasta tulevien muusikoiden vierailuista Kroatiassa oli suoranaista sotapropagandaa, mikä osoittaa miten karrikoivaksi patrioottinen narratiivi voi mennä. Kroatian ja Serbian diplomaattisuhteiden solmiminen vuonna 1996 helpotti lopulta asioita näiltä osin. Bosnialainen folkmusiikki on voinut palata

Kroatiiaan vasta sen jälkeen, kun Kroatian kulttuuripiiri erotettiin jugoslavalaisesta ja kansallinen kulttuuri-identiteetti luotiin ehdoilla, joista valtio päätti.

Tämän äärimmäisen mielenkiintoisen kirjan myötä vahvistuu käsitys siitä, että lähihistorian tutkiminen on kiehtovaa, sillä juuri ohi mennyt aika ulottuu yhä elävästi nykyhetkeen ja saa nykypäivän näyttämään tietyn ajanjak-

Tšehov on tapa ajatella

Martti Anhava: *Ajoissa lopettamisen taito*. Helsinki: Otava, 2013. 256s.

Martti Anhavan neljäs esseekokoelma *Ajoissa lopettamisen taito* on humanistin lentosuukko maailmalle. Siinä on keveyttä ja intohimoa, ja ennen kaikkea eleganssia. Se sisältää eri aikoina syntyneitä tekstejä, jotka käsittelevät pääasiassa kirjallisuutta ja musiikkia ja niiden tekijöitä (sekä yhden esseen verran elokuvaa-kin, Ingmar Bergmanin ”Talven valoa”). Kokoelman paras puoli on se, ettei yksikään sen esseistä sivua nykypäivän yhteiskuntaa tai politiikkaa, ei ota kantaa mihinkään erityisen ajankohtaiseen eikä polemisoi mitään. Anhava pohtii taiteen ajattomia aiheita ja siinä sivussa maailmaa, on koko ajan hyvin vakavissaan, muttei kuitenkaan liian. Sellaista esseistiikan eleganssia ei moni Suomessa taida.

Kokoelman aloittavat pohdinnat aforismin ja runon välisen rajan häilyvyydestä, sekä hyvän ja kehnon aforistiikan eroista tekevät lukijalle heti selväksi, että Anhavan esseissä on suurten linjojen sijaan kyse taiteen kiinnostavista yksityiskohdista sekä henkilöistä taiteen takana. Myös Tšehov, jonka äärelle kokoelmassa palataan useista eri näkökulmista, tulee mukaan jo aforismeja käsiteltäessä. Anhava määrittelee Tšehovin

son lopulta. Analyysissaan Baker onnistuu erinomaisesti toimimaan sekä ulkopuolisena, tarkkailevana katsojana, jota kiehtovat uuden demokratian symbolien synty, että ihmettelevänä, aktiivisena toimijana sisältä päin. Tässä piilee hänen tutkimuksensa suurin vahvuus.

Dragana Cvetanović

lausahdukset aforistiikan aateliin, koska ne ovat ”eleettömiä ja ikään kuin vahingossa laisikseen tulleita” (s. 22). Kauniilla luonnehdinnalla voisi kuvata myös sitä vaivattomuutta, jolla Anhava, kunniakkaasti turhia sivistyssanoja vältellen, omaa tekstiään kuljettaa. Kuvaavaa on se, että esseiden sijasta kokoelman alaotsikkona on yksinkertaisesti ”kirjoituksia”.

Anhavan taidepohdintoissa suuriin linjoihin keskittyä vain essee ”Kaksi kertaa mitä on taide”. Hän tunnustaa pidättäytyneensä pohtimasta mahdotonta kysymystä taiteen olemuksesta, vaikka on suomentanut peräti kaksi kirjaa nimeltä *Mitä on taide?*. Toinen niistä on Leo Tolstoin teos, toinen ruotsalaisen kuvataiteilijan Ernst Billgrenin. Anhava löytää keskenään hyvin erilaisten teosten ytimeistä samankaltaisen maailmankatsomuksen, jonka mukaan taide on yksinkertaisesti tapa ajatella. Tätä ydintä lähestyessään hän valottaa ansiokkaasti lukijalle kummankin kirjoittajan ajattelua, ja toteaa Tolstoin tekstin ”kummasti selkiyttävän mieltä”, jos on syystä tai toisesta joutunut lukemaan ”annoksen hämärillä käsitteillä käymistilaan saatettua ja derridoilla, levinaksilla, lacaneilla ja kristeivoilla ripellettyä sanahelinää” (s. 56). Billgrenin mietteiden lähtökohdiksi taas otetaan hänen lausahduksensa siitä, ettei taidetta voi määritellä

sen tehtävän kautta, sillä taiteella ei voi olla mitään tiettyä tehtävää. ”Jos joku rupeaa puhumaan taiteen tehtävästä, hän on luultavasti natsi tai jotain vastaavaa. Pidä varasi!” kuuluu Billgrenin kiteytys.

Neljäsosa kokoelman esseistä on omistettu Tšehovin novelleille ja näytelmille sekä lääketieteen ja kirjallisuuden suhteelle kirjailijan elämässä. Anhavan kommentit Tšehovin teoksiin pureutuvat kiinnostaviin yksityiskohtiin, kuten siihen, voiko hänen teksteissään nähdä naisvihamielisyyttä tai osasiko hän lopettaa näytelmänsä taitavasti. Anhavan kirjan otsikko viittaa ennen kaikkea taiteilijan kykyyn lopettaa uransa silloin, kun pystyy vielä luomaan jotain uutta, mutta myös taitoon päättää taideteos (olipa kyseessä teksti tai sävellyks) oikeaan kohtaan. Kokoelman kauneimpiin teksteihin kuuluva esse, joka varsinaisesti pohtii kaunokirjallisuuden kääntämistä ja ennen kaikkea on kunnianosoitus Martti Anhavan isälle Tuomas Anhavalle, liittyy sekin Tšehoviin. Isä Anhava puolustaa hiukan liian vapaata ruotsinnosta erään Tšehovin novellin lopusta, ja poika Anhava argumentoi tätä vastaan, sillä hänen mielestään kääntäjä on sävyttänyt tekstiä sen sijaan, että olisi löytänyt sopivan värikkään ilmaisun kirjailijan ajatukselle. Kirjoituksessa isän ja pojan, taiteen ja elämän, alkutekstin ja käännöksen hienovireisiä suhteita kuvataan herkkyydellä, jollaisella vain harva osaa tekstinsä rakentaa. Siinä missä taide, myös Tšehov tuntuu Anhavalle olevan tapa ajatella. Tšehovin läpi voi tarkastella niin kirjoittamista, kääntämistä, aforismeja kuin elämää yleensä.

Anhava kirjoittaa myös Erik Tawaststjernan ja Seppo Heikinheimon kaltaisista suomalaisen musiikkielämän ja musiikkikritiikin legendoista. Tawaststjernan Sibeliuksen-elämäkerran hitaasta edistymisestä Anhavalta on kerrottavanaan monta hauskaa

juttua ja Heikinheimon värikästä persoonaa hän tarkastelee miltei ilkkurisesti.

Ja koska Anhava kirjallisuuskritiikkiä käsittelevässä tekstissään ”Risuiista ja ruusuista” yhtyy Vesa Karosen mielipiteeseen siitä, ettei ”pahempaa pilkkaa olekaan kuin että kehuu ja kehuu, kehuu aina vaan” (s. 36), on paikallaan Anhavaakin arvostellessa lisätä kehujen joukkoon muutama risu. Verdin ja Straussin oopperoiden loppuja vertaileva esse haroo moneen suuntaan eikä johdata lukijaa oikein minnekään. Ja jonkinlainen lista kokoelmassa

mainituista teoksista olisi ehkä ollut paikallaan kirjan lopussa.

Mutta muuten Anhavan kirjaa tekee mieli kehua ja kehua, kehua aina vaan. Anhavan mukaan ”taidekeskustelut ja niitä sivuavat filosofoinnit tuntuvat sanapeliltä joissa ei ole tarkoitustakaan sanoa tai ymmärtää mitään selvästi” (s. 54), ja tähän höttöiseen haihatteiluun hänen ansiokas teoksensa ei sorru. Anhava puhuu taiteesta yhtä aikaa syvällisesti ja selvästi, ja ymmärtää sitä vielä syvemmin ja selvemmin.

Anni Lappela

Naši ideaalinuorisoa etsimässä

Ivo Mijnsen: *The Quest for an Ideal Youth in Putin's Russia I. Back to Our Future! History, Modernity and Patriotism according to Naši, 2005–2012, Stuttgart: ibidem-Verlag, 2012. ISBN 9783838203683.*

Mijnsenin *Back to Our Future! History, Modernity and Patriotism according to Naši, 2005–2012* on kaksiosaisen julkaisun *The Quest for an Ideal Youth in Putin's Russia* ensimmäinen osa; toisen osan *The Search for Distinctive Conformism in the Political Communication of Naši, 2005–2009* on kirjoittanut Jussi Lassila, ja sen arvio ilmestyy seuraavassa *Idäntutkimus*-lehden numerossa.

Kaksoisjulkaisun yhteinen otsikko *The Quest for an Ideal Youth in Putin's Russia* nostaa hyvin esiin niin Našin kuin nuorisopolitiikan kulmakiven Venäjällä: kuinka muokata ideaalinen nuoriso, joka on poliittisesti aktiivinen mutta hallitukselle uskollinen, taloudellisesti moderni, globaali ja tulevaisuuteen suuntautunut mutta patriootinen, demokraattinen mutta ei pluralistinen. Mijnsen tarkastelee kirjassaan diskursiivisia kuvauksia, joiden

avulla Naši pyrkii yhdistämään nämä selkeästi ristiriitaiset tavoitteet. Tähän hän soveltaa Laclau ja Mouffin diskurssiteoriaa sekä Kööpenhaminan koulukunnan sekurisaatioteoriaa.

Naši ei ole mikään tahansa nuorisoliike. Toukokuussa 2005, vain kuukausi perustamisensa jälkeen, se kokoaa 60 000 nuoren joukon osoittamaan tukeaan sotaveteraaneille. Sen resurssit ja läheiset yhteydet sekä Putiniin että hänen luottomiehiinsä viestivät, että Naši on polkaistu pystyyn hallituksen tuella ja että sillä on selkeä valtiollinen tehtävä Venäjällä. Mijnsenin mukaan Našin tarkoituksena on luoda Venäjän politiikkaan vakautta valtaamalla takaisin kadut oppositiolta, estää oranssin vallankumouksen mahdollinen leviäminen Ukrainasta Venäjälle ja kehittää venäläistä kansalaisyhteiskuntaa. Mutta Mijnsenin mukaan Naši on ennen kaikkea Putinin hallituksen väline levittää ja vahvistaa sen poliittisia näkemyksiä nuorison ja kansalaisyhteiskunnan parissa. Näitä ovat vahva valtio, jolla on selkeä – ja yhtäläinen – käsitys historiastaan, moderni talous, globaali valta-asema ja yltenäinen kansalaisyhteiskunta valmiina